

moj planet

www.mladinska.com/mojplanet

RAZISKOVANJE JE ZABAVNO

Nagrajenci
foto natečaja
Moj ljubljencek

MESEČNIK • LETNIK 11 • 3,99 € za naročnike v šoli, 4,30 € za naročnike na domu, 4,99 € v prosti prodaji



Moj TEST

Ježki

Pri Plutonu

Večne superge

Kako deluje Wi-Fi?

Vse o bučah



POSTER



moj planet

NOVO

- **Biseri Slovenije** – naravna in kulturna dediščina
- **Eko zgodba** – kako kaj nastane ali zraste ter kako postane odpadek
- **Planetovi svetovljani** – o otrocih, ki živijo po svetu v popolnoma drugačnih kulturah

ZA SAMO 3,99 EUR
NA MESEC!
za naročnike v šoli

ČE ZDAJ NAROČITE,
NAJVEČ DOBITE!

ZBIRKA
PRILJUBLJENIH
STRIPOV
LOJZE IN PETERŠILJ

Prejmete novembra



VSAK MESEC:
POSTERJI





Dragi moji
planetovci,

najlepša hvala za vse poslane fotografije vaših ljubljencev. Iz njih smo razbrali, da imate zelo radi svoje živali, da radi fotografirate in da ste nekateri že pravi mojstri, in vam lahko samo iskreno čestitamo. Zastavljate nam pametna vprašanja, dr. Vetku pa pišete o tegobah in skrbeh za svoje živalce in on vam pomaga najti rešitev ...

Hvala, ker soustvarjate revijo, tako da je Moj planet v resnici »Vaš Planet«.

Pojdite v naravo in opazujte z odprtimi očmi. Lepo bodite in se beremo novembra.

Maja

maja.bajzelj@mkz.si



V tej številki

6



20



40



46

oktober 2015



4 TA MESEC
Opazujem in raziskujem

6 SESALCI
Ponočnjak jež

10 PLANETOVCI PO SVETU
Matt

12 SVET RASTLIN
Buče



14 ŽIVALSKES OSUPLJIVKE
Veverica

15 NARAVOSLOVNA KRESNICA
Poskus z mavcem

16 BISERI SLOVENIJE
Rovi pod starim Kranjem

18 EKO ZGODBA
Večne superge

20 VESOLJE
Pri Plutonu

22 ČLOVEŠKO TELO
Telo v številkah

26 FOTOGRAFIJA MESECA
Konji

36 DR. VETKO

38 ZAKAJ? KAKO?
Kako deluje Wi-Fi?

40 ZVERI
Bengalski tiger

42 PLANETOV STRIP
Raketa iz kock

46 OBIČAJI
Praznujmo!

48 MOJ TEST
Kaj si po duši?

50 SIVE CELICE

52 NUŠIN KOTIČEK
Dom po mačji meri

54 MOJ PLANET PRIPOROČA

56 VAŠA POŠTA

Pišite nam na moj.planet@mkz.si ali
www.mladinska.com/mojplanet

ta mesec



OPAŽUJEM IN RAZISKUJEM

OKTOBER

november



Kiviji dozoriijo

Kivije obiramo pred prvimi jesenskimi slanami. Zdaj so še zelo trdi in neokusni. V hladni, zračni kleti bodo počasi dozorevali, tako da bomo sladke, sočne in aromatične kivije lahko uživali še v dolgih zimskih mesecih. Aktinidija, rastlina, na kateri zrastejo kiviji, izvira iz Kitajske. Največ plodov pridelajo v Italiji in na Novi Zelandiji.



Postrvi se drstijo

Ko se temperatura vode spusti na 4–8 °C in se dnevi začnejo krajšati, napoči za nekatere vrste rib obdobje drstenja – odlaganja jajčec (iker) in semenčic. V hladnih vodah se jeseni drstita potočna in jezerska postrv. Samica skoplje jamico v prodnato dno in vanjo odloži ikre, ki jih nato samec oplodi.

Polž se zapre v hišico

Jeseni se veliki vrtni polž odpravi na prezimovanje. Pod grmovjem v rahlo zemljo zvrta rov in se zarine vanj. Hišico trdno zapre z belim apnenim pokrovčkom in za več mesecev zaspi. Prebudil se bo ob pomladni otoplitvi in deževju. Takrat bo odvrnil apneni pokrovček in spet zlezel na plan.



Pripravljamo ptičje krmilnice

V zadnjih dneh oktobra ali prvih novembrskih dneh začnemo zimsko krmljenje ptic. Ptičjo krmilnico namestimo tako, da bomo lahko ptice opazovali in spoznavali od blizu: na vrt, teraso ali balkon. Uredimo pa lahko tudi talno krmišče za tiste vrste ptic, ki se raje hranijo na tleh – to so na primer drozgi in ščinkavci.

Drevesa se odenejo v jesenske barve

Listopadna drevesa in grmi so začeli rumeneti že v septembru, njihove najlepše rumene, oranžne in rdeče odtenke pa lahko občudujemo konec oktobra. Že od daleč bomo opazili javorje, ki z živimi barvami še posebej izstopajo. Med okrasnimi vrstami dreves je najimenitnejših barv ambrovec.



Potočni raki se ženijo

Samci potočnih rakov mrzlično iščejo samice, saj je napočil čas dvorjenja in parjenja. Tudi čez dan lezejo naokoli, čeprav so to sicer nočne živali. Samice nosijo oplojena jajčeca pritrjena pod zadkom in jih tako varujejo pred plenilci. Mali raki se bodo izlegli šele spomladi, ko se bo voda primerno ogrela.

Srnjaku odpadejo rogovi

Srnjaki imajo na glavi koščeno, razvejeno rogovje, ki jim vsako leto v jesenskem času odpade. Novo, večje rogovje jim začne ponovno rasti v decembru, povsem pa se jim bo razvilo šele zgodaj spomladi. Samice srne nimajo rogov, izjemoma lahko zraste majhno rogovje tudi stari srni.



ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ, FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Sadimo vrtnice

Vrtnica velja za simbol ljubezni. Očarljiva lepota, milina in prijetni vonj teh rastlin navdihujejo ljudi že tisočletja. Najprimernejši čas za sajenje vrtnic je november. Posadimo jih na sončen in zračen kotiček vrta. Sveže posajene vrtnice so občutljive za zmrzal, zato jih moramo čez noč zaščititi.

Tinka Bačič

Ponočnjak

**»Ježek teka, teka in se kotali,
jabolka in hruške nabirati hiti.«**

**Verjetno pesmico poznaš
in morda misliš,
da ježki jeseni hitijo
nabirati sadje, ki ga
v brlog odnašajo
tako, da si ga
nabodejo na bodice.**

Pa ni ravno tako. Ježki si namreč zimskih zalog ne shranjujejo v brlogu, saj hrano pojedjo tam, kjer jo najdejo, bodice pa so namenjene obrambi in ne prenašanju tovora.

JEŽ



Moje bodice so le obramba

Jež je najbolj poznan po bodicah, s katerimi se lahko zavaruje pred večino sovražnikov. Kadar začuti nevarnost, se zvije v klobčič in počaka, da je spet varno. Ni pa jež bodičast vse življenje, saj so ob skotitvi njegove bodice še mehke in zaščitene s tanko kožico. Še dobro! Le kako bi sicer potekala kotitev in pozneje nega in skrb za mladičke?



Imam kratko otroštvo

Ježevka lahko v enem letu skoti tudi dve legli, saj brejost traja le dober mesec. Mladički se skotijo slepi in mehki, pri skrbi zanje pa ves čas pomaga tudi oče jež. Mladički se osamosvojijo že pri šestih tednih, sploh jesenski se morajo hitro porediti, če hočejo preživeti zimo.



Sem velik prijatelj vrtničarjev

Čeprav imajo radi tudi sadje in jagodičevje, pa njihovo glavno prehrano sestavljajo žuželke, polži, žabe, mišji mladiči, teknejo pa jim tudi jajca manjših ptic. Vrtničarji se nočnih ježevih obiskov še posebej veselijo, saj lahko jež v eni noči pospravi kar 200 polžev in žuželk, ki bi drugače z veseljem pohrustali vrtni pridelek.

Mleka prav res ne maram

No, mladički se res hranijo z mlekom pri materi in jež bi morda rekel, da mu je kravje mleko prav okusno. V Angliji pa so nekdanj celo verjeli, da ježki ponoči obiskujejo hleve in sesajo kravje mleko. Zaradi tega prepričanja so jih neusmiljeno preganjali in pobijali. Danes vemo, da ježek ne pije kravjega mleka – pravzaprav mu ta zelo škoduje, saj ga ne more prebaviti. Če tvoj vrt obiskuje kakšen jež (ali ježja družina), mu nastavi posodico vode, poleg kakšnega koščka sadja pa bo **daleč najbolj vesel mačje hrane.**



Za zimo se moram porediti

Ker ježki zimo prespijo, si morajo jeseni nabrati dovolj maščobnih zalog, da brez hrane zdržijo do spomladi. Pred zimskim spanjem mora jež tehtati nad 500 g, sicer se lahko zgodi, da se spomladi ne prebudi ... Zato ježke največkrat srečujemo jeseni, saj so takrat najbolj dejavni. Ježi so sicer nočne živali, ki naokrog najraje lomastijo ponoči.



Obožujem kompostnike

Ježki si za prezimovanje uredijo brlog, v istega se lahko vračajo leta in leta. Včasih ima en sam jež več brlogov, ki jih obiskuje izmenično, zgodi pa se tudi, da se v drug brlog preseli med zimo. Na vrtovih si brloge radi uredijo v kompostnikih. Ko pride čas za raztres humusa, je zato dobro preveriti, ali se morda kje ne skriva kakšen ježek.

Sem zelo ogrožen

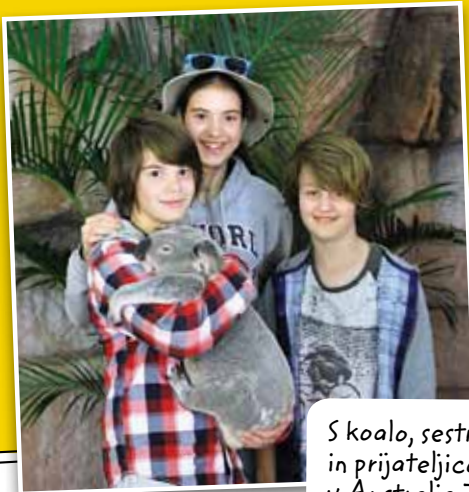
Ježi so na svetu že zelo zelo dolgo, saj so se njihovi predniki na Zemlji pojavili že ob zatonu dinosavrov. V Evropi najdemo beloprsega* in rjavoprsega* ježa, v Sloveniji pa kar oba. Meja med razširjenostjo beloprsega in rjavoprsega ježa namreč poteka prav pri nas, tako da lahko na Goriškem najdemo obe vrsti ježev. Žal ježa bodice ne morejo zaščititi pred avtomobili pa tudi ne pred izgubo naravnega okolja, ki se krči zaradi intenzivnega kmetijstva in širjenja mest. Jež namreč najraje živi ob robu gozda, v grmičevju ali ob robu travnika. Torej tam, kjer človek ni nikoli daleč.

* Kožušček beloprsega ježa je belkast, rjavega pa rjav.

Hi!

Ime mi je Matt.

Star sem 12 let. Rodil sem se v Ljubljani. Zadnji dve leti živim v Canberri, glavnem mestu Avstralije. Avstralcji ji rečejo kar »bush capital«, ker ima veliko zelenih površin in naravnih parkov. Avstralija je znana po najbolj strupenih živalih na svetu, koralnih grebenih in živobarvnih papigah.



S koalo, sestro Nino
in prijateljico Emo
v Australia ZOO

Meni so najbolj všeč kenguruji in koale. Kenguruje vidim vsak dan v naravnem parku, ki je od našega doma oddaljen samo nekaj minut. V mraku jih lahko vidiš tudi na cesti, zato morajo biti vozniki še posebej previdni. Avstralija je večkulturna država, kjer so vsi ljudje razen Aboriginov priseljenci. V Canberri je vsako leto konec poletja multikulturni festival, na katerem se predstavljajo vse narodnostne skupnosti, tudi slovenska, s hrano in kulturo. Najbolj mi je všeč, ker lahko spoznavam nove okuse.



O meni

Hodim v 6., zadnji razred osnovne šole. Super je biti najstarejši v šoli, ker lahko pomagam učiteljicam v vrtcu. Otroci grejo tukaj v šolo s štirimi leti in vsi nosimo šolsko uniformo. Barvi moje šole sta rumena in modra. Učenci 6. razreda imamo posebne modre majice, da se ločimo od drugih učencev. Zelo se že veselim zaključka osnovne šole, ker bomo šesti razredi imeli disko. S poukom začnemo ob 9. in končamo ob 15. uri. Vmes imamo dva dolga odmora, takrat si s prijatelji podajamo žogico. Od vseh predmetov imam najraje šport in znanost. Igram bobne in treniram taekwondo. Zelo rad bi spet treniral plavanje. Rad vozim kajak in plavam v morju ali bližnjih jezerih in rekah. Najraje od vsega pa kolesarim. Vsak dan naredim vsaj 15 km. S prijatelji rad igram igrice, grem v kino ali na gokart.



V šoli



S prijateljem Liamom
na Tour de Lyneham

Od hrane imam najraje korejsko jed »japchae« (čapče – jed iz rezancev sladkega krompirja, zelenjave, na tanko narezane govedine in potresena s sezamovimi semeni). Moje najljubše sladice so mamin jabolčni zavitek, sirovi štruklji in jagodna pita. Najljubša avstralska sladica je pavlova torta, ki jo obvlada moj očka. Odkar smo v Avstraliji, je moj najljubši sadež mango.



Japchae



Naša družina



Srfserska obala

Družina

Imam starejšo sestro Nino (14), ki hodi v deveti razred* srednje šole. Zelo si želim imeti kužka, a imamo namesto kužka bradato agamo po imenu Charlie Tango Bobi II., ki je stara 3 leta in je zelo crkljiva. Včasih zaspi v sestrinem naročju. Mami Metka je grafična oblikovalka, očka Tomaž pa ima svoje podjetje s požarno varnostjo. Včasih mi dovoli brizgati z vodnimi gasilniki. Skupaj hodimo na sprehode v bližnji naravni park. Med počitnicami hodimo kampirat na morje ali pa raziskujemo Avstralijo. Letos bomo prvič odpotovali na obisk v Slovenijo. Moje najljubše slovensko mesto je Ljubljana zaradi prijateljev in sorodnikov. Rad obiščem Bled zaradi kremnih rezin in Moravske Toplice zaradi toplic in golfa.



Muzej zlate mrzlice, Mogo

*V Avstraliji ima osnovna šola 6 razredov, sledi ji high school, ki ima 4 razrede (7.–10. razred), nato je kolidž, ki ima 2 razreda (11.–12. razred). Po končanem kolidžu se vpišeš na univerzo.

Vezi s Slovenijo

V Sloveniji imam obe babici in dedka, teto in strica ter tri sestrične: Katarino, Manco in Klaro, ter bratranca Jerneja. Sestrično Klaro bom prvič videl, ko pridem na obisk v Slovenijo.



Pred avstralskim parlamentom

Znani Avstralci

Med igralci so to Mel Gibson, Nicole Kidman, Cate Blanchett, Heath Ledger. Med pevci pa Kylie Minogue, Natalie Imbruglia, Delta Goodrem, Rick Springfield, Nick Cave. Znane skupine: ACDC, INXS, Midnight Oil, Crowded House, Bee Gees.



Canberra



Avstralija

Glavno mesto: Canberra (395.000 prebivalcev)
Največje mesto: Sydney (4,4 milijona prebivalcev)
Prebivalstvo: 24 milijonov
Velikost države: 7.617.930 km² (za 375 Slovenij)
Denarna enota: avstralski dolar
Najvišji vrh: Mount Kosciuszko, 2228 m
Jezik: angleščina

BUČE



Poleg kostanja in številnih plodov jesen v naše domove in na naše krožnike prinese tudi buče. Velike, majhne, zelene, rumene, rdeče – buče so namreč različnih barv in velikosti. Pa veš, od kod buče prihajajo, kdaj so prišle k nam in kdo jih je prinesel?



Izvirajo iz nekdanje Mezoamerike

Mezoamerika je bilo zgodovinsko območje v Srednji in Južni Ameriki, kjer so se že pred 3000 leti razvile številne kulture in civilizacije. Obsegala je Mehiko, Belize, Gvatemalo, Salvador, Honduras, Nikaragvo in severovzhod Kostarike. Prav prebivalci Mezoamerike so bili prvi gojitelji buč, saj so bile te pomemben del njihove prehrane. Celo tako pomemben, da so jih jedli in gojili še pred koruzo. V Mehiki so raziskovalci našli celo bučna semena, stara 7000 let.

Kako so prišle k nam?

Tako kot krompir in še marsikatero drugo poljščino, ki je danes pomemben del naše prehrane, je tudi jedilne buče k nam prinesel Krištof Kolumb. Danes se z bučami prehranjujemo skoraj po vsem svetu, največja pridelovalka buč pa je Kitajska.

Buče so vseh barv in oblik

Buče so različnih barv in oblik. Njihova skorja je lahko zelena, rumena ali oranžna, meso pa od temno oranžne do skoraj bele barve. Buče niso raznolike samo po barvah, pač

pa tudi po oblikah in velikosti. Poznamo majhne okrogle buče, velike kot rokometna žoga, pa tudi podolgovate buče hruškaste oblike.

Buče rekorderke

Buče velikanke so po navadi sorte atlantic. Največja zabeležena buča je lansko jesen zrasla v Švici, tehtala pa je kar tona (natančno 1054 kilogramov)! Toliko na primer tehta odrasel samec severnega medveda. Si lahko predstavljáš tako veliko bučo? Nič čudnega torej, da vsepovsod po svetu kmetje vsako leto tekmujejo, komu bo zrastle največja buča.



Prav vse buče so užitne

Ne le da so vse buče užitne, užitni so tudi njihovi cvetovi. Še posebej okusni so, če jih ocvremo. Čeprav so prav vse buče užitne, pa ne jemo vseh. Nekateri so namreč užitni, niso pa preveč okusni. Med najbolj okusne buče spadajo muškatne buče, ki so kar precej velike, saj lahko tehtajo tudi 25 kg, njihovo meso pa je živo oranžno in zelo sladko ter okusno. Pri nas so zelo priljubljene tudi bučke hokaido, ki naj bi prihajale iz Japonske.

Japonske buče

Na Japonskem bučam pravijo kabocha, saj so jih k njim iz Kambodže zanesli Portugalci, ki Kambodži pravijo Camboja. Hokaido bučam pa na Japonskem pravijo »rdeče skorjaste sladke kostanjevke«, saj naj bi njihovo meso po okusu spominjalo na kostanj.



Kaj se skriva za imenom Hokaido?

Hokaido je najbolj severni japonski otok, kjer pridelajo največ buč. Vendar pa te sorte niso vzgojili tam niti je tam ne gojijo. »Rdeče skorjaste sladke kostanjevke« namreč prihajajo z zahodne obale glavnega japonskega otoka Honšu, na Japonskem pa so od buč hokaido veliko bolj priljubljene različne sorte »črno skorjastih« buč.



Kaj pa pri nas?

Jeste morda solato z bučnim oljem? Bučno olje so prvi iznašli in začeli uporabljati prebivalci Slovenije in Avstrije. Tudi danes je njegova uporaba večinoma omejena na ti dve državi, vendar pa postaja to olje vedno bolj priljubljeno tudi drugje. Kako tudi ne, saj ni le zdravo, ampak tudi zelo okusno. Še posebno dobro pa se poda na vaniljev sladoled!



FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Sladke ... buče?

Pri nas iz buč najpogosteje skuhamo različne juhe, lahko pa iz njih naredimo tudi pire in druge dobrote. Zaradi svoje aromatičnosti in sladkega mesa pa se da iz njih pripraviti tudi sladice, med katerimi je zagotovo najbolj znana bučna pita, ki jo v Ameriki tradicionalno pripravljajo na zahvalni dan.

Buuuu

Pred zahvalnim dnem pa pride še noč čarovnic, ko veliko ljudi (morda tudi ti) iz buč rezlja obraze in izdeluje svetilke. Običaj rezljanja buč je veliko veliko starejši od sodobne noči čarovnic. Že pred 3000 leti so Kelti iz buč izrezovali svetilke, s katerimi so v zadnji oktobrski noči pozdravljali duše umrlih in odganjali zle duhove.

Jelica Žalig Grce



*Pridi v park in mi
prinesi lešnike
ali orehe!*

Veverica

se najbolje počuti v krošnjah dreves. Je ena največjih predstavnic glodavcev. Ima značilen dolg in košat rep, s katerim se lahko pokrije. Pozimi ima tudi čopke na uhljih in gostejši kožušček. Zime ne prespi kot na primer polh ali jež. Zgradi si gnezdo, kjer spi ali pa se vanj zateče pred mrazom in dežjem. Je zelo spretna plezalka, to ji omogočajo precej dolge in močne zadnje noge in krempljci, s katerimi se oprijema debel in vej. Hrani se z gozdnimi sadeži, semeni, glivami pa tudi z žuželkami in ptičjimi jajci. Ozimnico si pripravlja tako, da hrano skriva. Večkrat se tudi zgodi, da pozabi, kam jo je skrila.

Naravoslovna kresnička

Naravoslovna Kresnička je namenjena vsem, ki želijo razumeti svet okrog sebe. Kaj se dogaja? Katere vzorce in povezave prepoznaš? Kje in kdaj se v naravi dogaja kaj podobnega? Hodiš naokoli z odprtimi očmi in spremljaš pisane prizore v bližnji in daljni okolici? Druga sezona Kresničke je tu. V lanskem šolskem letu smo začeli, v letošnjem s polnimi jadri plujemo naprej.

Poskusi so že objavljeni na spletnih straneh DMFA Slovenije, <https://www.dmfa.si/NaOS/Razpis.html>. Vabimo te, da opraviš poskuse in sodeluješ na tekmovanju, ki bo **3. februarja 2016**.

Mavec

6. in 7. razred

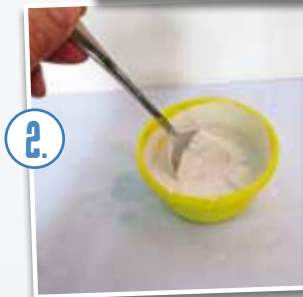


Pripomočki:

- mavec
- plastična posodica
- merica (majhen plastičen kozarček)
- žlica
- modelčki za vlivanje mavca
- voda
- štoparica ali ura



V plastično posodico stresi tri merice mavca in eno merico vode ali tri žravnane žlice mavca in eno žlico vode. Mavca v merico ne tlači.



Mavec in vodo pomešaj.



Nastalo zmes vlij v modelček.



Meri čas, v katerem se zmes strdi.



Nastali odlitek vzemi iz modelčka.

Razmisli, preizkusi, poišči, vprašaj ...

- Premisli, kako boš določil, v katerem trenutku je strjevanje končano.
- Ali bi se zmes mavca in tekočine strdila, če bi uporabil drugo tekočino, na primer olje, sadni sirup, tekoči detergent? Poskusi.
- Opazil si lahko, da pri strjevanju zmesi mavca in vode temperatura zmesi narašča. Kako bi izmeril najvišjo temperaturo zmesi med strjevanjem?
- Ali je mogoče strjeni mavec ponovno uporabiti (reciklirati)?
- Razišči, kaj je mavec.
- Kje vse mavec uporabljamo?
- Poskus lahko ponoviš tako, da med strjevanjem zmesi mavca in vode meriš njeno temperaturo. Vbodni termometer potopiš v mavčno zmes in z njega približno vsakih 15 minut odčitavaš temperaturo. Nariši graf, ki kaže, kako se temperatura zmesi spreminja s časom. Meritev naj poteka, dokler zmes ni strjena in jo še lahko vzameš iz modela. Razmisli, kaj ti graf pove o dogajanju v zmesi.
- Ali je čas strjevanja mavca odvisen od količine zmesi, ki jo pripraviš?
- Razmisli, od česa bi lahko bila odvisna najvišja temperatura zmesi med strjevanjem. Preveri, ali tvoja domneva drži.

Ste že slišali za kranjsko podzemlje? V bližnji okolici je več jam s pravcatimi kapniki in celo »umetna jama« s človeškimi ribicami, pod Šmarjetno goro je bil nekoč rudnik železove rude, mi pa smo si ogledali skrivnostne rove pod starim Kranjem.

Rovi pod starim Kranjem

Rovi, ki so dajali upanje

Hladni, temačni in vlažni rovi pod starim Kranjem morda res ne spominjajo na biser. Toda pomislite na ljudi, ki so dvajset

metrov pod zemljo doživljali trenutke groze, a tudi upanje na preživetje. Med drugo svetovno vojno so namreč rove zgradili za zaklonišče pred bombnimi napadi. V okolico Kranja je padlo samo pet bomb, ki k sreči niso eksplodirale. Toda letala so mesto preletavala zelo pogosto in takrat so se ljudje skrili v mestna zaklonišča.



Med ogledom v rov vstopimo ob vznožju Jelenovega klanca. Ta krak vodi od kanjona Save do kanjona Kokre.

Podzemlje med Savo in Kokro

Kranj stoji na dobrih dvajset metrov visoki terasi med kanjonom Kokre in Save. Terasa je nastala z usedanjem in sprijemanjem kamnin, ki sta jih reki odložili pred milijoni let. Več metrov debela plast takšne kamnine je zelo trdna. Če vanjo izkoplremo rov, pa ga lahko zelo hitro širimo. Stene lahko okrušimo kar s prsti. Idealno za hitro gradnjo zaklonišča! Načrte zanj so pripravili že na začetku vojne, v strahu pred bombnimi napadi pa so jih udeležili leta 1944. 130 delavcev je prej kot v enem letu izkopal kar 1300 metrov dolg rov.



Med vojno so bile ob straneh rovov klopi.

Kapniki v umetnih rovih

V Kranju so še trije manjši rovi, a za javnost so odprti samo tisti pod starim delom mesta. Vanje vstopimo ob vznožju Jelenovega klanca v dolini Save. Po tem kraku se po hladnih rovih sprehodimo do kanjona Kokre. Potem vstopimo v drugi krak in izstopimo pod Pungertom na južni strani starega Kranja. Med potjo si ogledamo tudi značilne gorenjske kamnine in izvemo skoraj vse o podzemnem življenju. Ko so bili rovi opuščeni, so v njih prenočevali in prezimovali netopirji, še danes pa najdemo nekaj malih jamskih živali. Pa tudi tanke kapnike.



Bi si mislili, da je pod Glavnim trgom cisterna s kar 310.000 litri vode?

Podzemni bazen pod Glavnim trgom

Po mestu so Nemci zgradili več bazenov, iz katerih bi črpali vodo, če bi zagorelo zaradi bombnih napadov. V starem delu mesta pa za bazen ni bilo prostora, zato so veliko protipožarno cisterno zgradili pod Glavnim trgom. Dolga je 30, široka 4 in globoka 3,5 metra, v njej pa je kar 310.000 litrov vode. Pred leti so jo raziskali izkušeni potapljači in ugotovili, da je še vedno brezhibna. Poleg tega so v vodi srečali male jamske rakce, slepe postrance.

Zvoki vojne

Pravijo, da so se zaradi eksplozij med gradnjo rovov močno tresle hiše in napokalo je tudi nekaj zidov. Danes si verjetno le težko predstavljate strah ljudi med bombnimi napadi. Zato pa lahko zlovešče zvoke vojne slišite v obnovljenem zaklonišču. To je menda med mladino danes pravi hit, toda predstavljajte si, da gre zares! V kranjske rove so se ljudje zatekli tudi med slovensko osamosvojitveno vojno – pred manj kot petindvajsetimi leti!



Prikaz zaklonišča pred sedemdesetimi leti

Noč čarovnic v rovih pod starim Kranjem

Rovi so bili kar nekaj časa opuščeni in zanemarjeni, potem pa so jih uredili za ogledе turistov in danes v kranjskem podzemlju med drugim snemajo reklame ali videospote in redno prireajo zanimive dogodke. Dvajset metrov pod starim Kranjem pa sta v skrivnostnih rovih zatočišče našli dobri čarovnici Alja in Bazilika, ki že težko pričakujeta noč čarovnic. Konec oktobra ju lahko obiščete, toda, pozor: naval je velik, zato čim prej rezervirajte vstopnice!

Pelji starše na izlet

Rovi pod starim Kranjem

www.tourism-kranj.si

Noč čarovnic 2015

Predstave bodo od 24. 10. do 29. 10. ob 16., 17. in 18. uri.

Vstopnice so na voljo v Kranjski hiši ter eno uro pred predstavo pred vhodom v Rove pod starim Kranjem, na Jelenovem klanecu. Cena vstopnic za odrasle je 8, za otroke pa 5 €.

Večne superge

Poglej svoja stopala. Imaš obute superge? Velika večina mladih s ponosom nosi športne čevlje. Mnogi jih imajo več parov, na primer ene za v šolo in ene za na trening. Bi rad izvedel, kako jih lahko za večno ohraniš pri življenju?

Večplastna mojstrovina

Superge imajo več plasti. Sestavljene so iz gumastega podplata, da nam med gibanjem ne drsi. Da sta skok in korak mehkejša, skrbi penasto polnilo, ki leži med podplatom in tvojo nogo. Zgornji tekstilni del daje supergi lep videz. Barvni vzorci, lepe zanke in privlačne podrobnosti skupaj s simpatičnimi vezalkami ujamejo pogled še tako zahtevnega mladostnika.

Prehitro ponošene

Zaradi stalne uporabe se tudi najljubše superge obrabijo. Ojoj! Nekaj časa jih mogoče še nosiš, sam zašiješ ali na obledelih mestih pobarvaš, a ko pride prvi dež in hladno vreme, verjetno potrebuješ novo obutev. V trgovinah jih je vedno dovolj, a kaj naj naredimo s starimi? Najhitrejša in najlažja pot je, da jih vržeš v smetnjak. Ali je to pravilna pot?

Superge recikliramo

Vsi čevlji, ki so premočno obrabljeni in jih zato ne moreš nikomur podariti, naj končajo v posebnih oddelkih ali zabojnikih v lokalnih zbirnih centrih za odpadke. Vsaj za športne čevlje z gumastim podplatom velja, da jih bodo od tam prepeljali v obrate za recikliranje gume. Izjema so kopačke in šprinterice, ki imajo v podplatu kovinske čepke. Superge razrežejo na gumasti del (podplat), peno (srednji del) in tekstilni zgornji del. Vsak sloj zmeljejo ter očistijo. Na novo nastala zrnca kot sekundarno surovino prodajo podjetjem, ki izdelujejo gumaste talne obloge.



Če te zanima, kje so v Sloveniji zbirni centri, poglej na spletu:
<http://www.lep-planet.si/zbirni-centri-v-vasi-okolici/>

Novo življenje

Z gumasto oblogo, nastalo iz podplatov superg, prekrijejo športne površine na odprtem. To so predvsem tekaške steze, otroška igrišča, igrišča za zunanji fitness, košarkarska, nogometna, teniška in bejzbolska igrišča. Na novem recikliranem materialu na dežju ne drsi, hrup zaradi odbijanja žog je manjši in uporaba je mogoča zelo dolgo časa. Stroški izdelave in vzdrževanja so zato nižji, kot če bi uporabljali primarno surovino iz naravnega kavčuka.



Superge reciklirajo že 25 let

Vodilni pri reciklaži športnih čevljev so v ZDA. Tam so s programom zbiranja odslužjenih superg začeli leta 1990 in do danes spremenili več kot 28 milijonov parov športnih čevljev v skoraj 60 kvadratnih kilometrov športnih površin. To je za 5400 nogometnih igrišč! Tako so močno zmanjšali količino odpadkov na smetiščih, ki bi se tam razkrajali nekaj deset let. Kam torej z naslednjimi neuporabnimi supergami? V zbirni center za odpadke.



Za manj poškodb

Peno iz osrednjega dela podplata po recikliranju uporabijo za bolj gladke športne površine, kot so notranje telovadnice, igrišča za dvoranski nogomet, tla v fitnessih in ob bazenih. Materiale iz tekstilnega dela superg pa uporabijo za blaženje trdote pod lesenimi igrišči v telovadnicah. Bolj elastična in mehkejša tla delujejo blagodejno na naše sklepe in mišice in s tem zmanjšujejo pogostost poškodb.



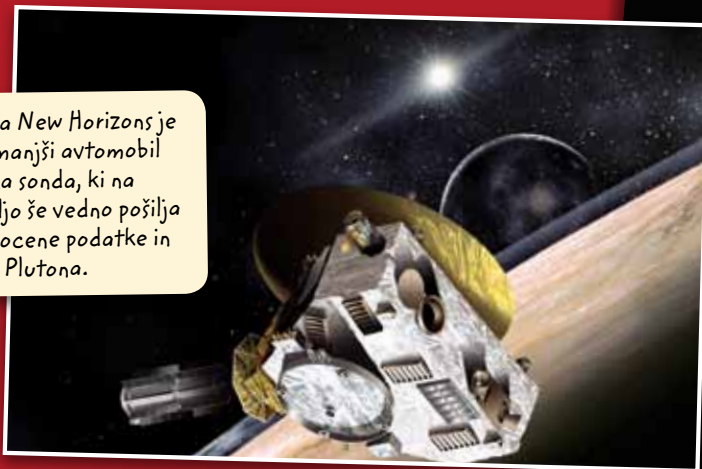
Ali veš?

- Prve superge so začeli proizvajati v ZDA že pred letom 1900.
- Uporaba superg se je močno razširila med prvo in drugo svetovno vojno, ko so začeli izdelovati superge za različne športe.
- Superge radi obujejo ljudje, ki so v službi ves dan na nogah, na primer medicinske sestre.
- Superge niso le športni pripomoček, ampak tudi način izražanja posameznikove osebnosti in pripadnosti.



Sredi julija je ameriška sonda New Horizons po devetih letih in pol potovanja po Osončju letela v neposredni bližini pritlikavega planeta Plutona. Na Zemljo še vedno pošilja osupljive slike tega ledenega telesa na robu planetnega sistema, ki je od nas trenutno oddaljen približno 5 milijard (!) kilometrov. Pluton je nekoč veljal za najmanjši planet, a so astronomi kasneje spoznali, da ne spada v to družino velikih teles.

Sonda New Horizons je kot manjši avtomobil velika sonda, ki na Zemljo še vedno pošilja dragocene podatke in slike Plutona.



ILUSTRACIJA: NASA

Ameriški astronom **Percival Lowell** je na svojem observatoriju v Flagstaffu (Arizona) pred več kot stoletjem neutrudno iskal neznani planet, ki naj bi se skrival na samem robu Osončja, a mu to ni uspelo.

Odkritje

Po Lowellovi smrti leta 1916 so iskanje planeta nadaljevali drugi astronomi. Med njimi je bil tudi mladenič **Clyde Tombaugh**, ki ni imel prave astronomske



FOTOGRAFIJA: LOWELLOV OBSERVATORIJ

izobrazbe, a se je odlikoval z odličnimi opazovalnimi in risarskimi sposobnostmi, s katerimi je natančno beležil podobe planetov. Toda pri iskanju neznanega planeta je bil postavljen pred strašljivo nalogo. Fotografiral je nebo, da bi med množico zvezd našel ta planet, a je bilo na vsaki fotografiji milijon zvezd! Le kako med njimi najti planet, ki naj bi bil videti le kot še ena šibka zvezdica? Za razliko od zvezd,

ki med seboj ne spreminjajo leg, bi se moral planet med njimi gibati. Opazil bi ga lahko le zato, ker bi se na posnetkih enega dela neba, narejenih v presledkih nekaj dni, malo premaknil glede na zvezde. Mladi astronom je neutrudno primerjal posnetke in na posnetkih, ki so bili narejeni 21., 23. in 29. februarja 1930, je odkril šibko »zvezdico«, ki se je nekoliko premaknila. To je bil dolgo iskani in pričakovani deveti planet. Novi planet je odkril na povsem drugem delu neba, kot so napovedovali izračuni. Noč po odkritju so si astronomi na observatoriju Lowell na novo odkriti planet ogledali z velikim teleskopom. Razočaranje je

Plutonu



Do sedaj najboljša fotografija Plutona, ki jo je posnela sonda New Horizons. Ta pritlikavi planet je prekrit z ledom. Temperatura na njem je -230°C . Najbolj izražena tvorba je 1600 kvadratnih kilometrov velik bel madež v obliki srčka.

FOTO: NASA

bito precejšnje. Pokojni Lowell je namreč napovedoval, da mora biti deveti planet velik, toda Pluton je pri še tako veliki povečavi ostal drobna točka.

11-letnica izbrala ime

Odkritje so uradno objavili **13. marca 1930** na 75. obletnico rojstva Percivala Lowella. Na Lowellov observatorij so kmalu pa razglasitvi odkritja prispeli številni predlogi za ime novega planeta. Ime **Pluton** je predlagala enajstletna **Venetia Burney** iz Oxforda.



ILUSTRACIJA: JAKA VUKOTIČ

Pluton ni planet

Pluton okoli Sonca kroži na oddaljenosti med 4,5 milijarde in 7,5 milijarde kilometrov. Zaradi razpotegnjenosti svoje poti je Pluton približno 20 let bližje Soncu kot Neptun. Poleg tega je Pluton zelo majhen, **manjši je od Lune**. Ko je Clyde Tombaugh odkril Pluton, so astronomi zelo slabo poznali razmere v zunanjih predelih Osončja. Pred približno dvajsetimi leti so astronomi z novimi velikimi teleskopi tam začeli odkrivati številna telesa in tako so odkrili, da Pluton kroži v roju teles tako imenovanega Kuiperjevega pasu. Nekatera od teh teles so celo večja od Plutona, zato astronomi danes Pluton uvrščajo med pritlikave planete.



Pluton in njegova največja luna Haron, kot ju je videla sonda New Horizons.

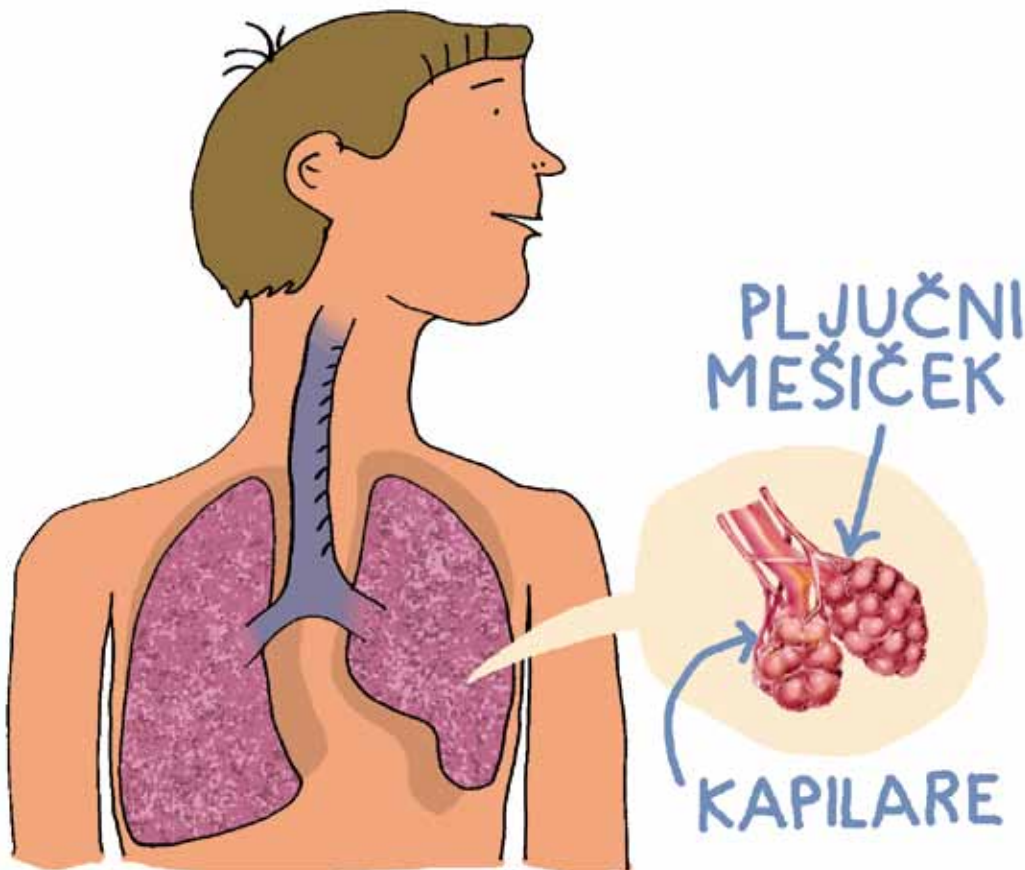
FOTO: NASA

V znanosti se pogosto zgodi, da je ob novih odkritjih treba stare pojme zavreči in jih nadomestiti z novimi. Nekaj podobnega se je v zgodovini astronomije že zgodilo. Ko so astronomi pred 200 leti odkrili prve asteroide, so jih tudi imeli za planete. Kmalu pa se je pokazalo, da je na milijone takih teles in da gre za od planetov ločeno družino teles, ki jim danes pravimo mali planeti oziroma asteroidi. S tem, ko se bogatijo naša spoznanja o Osončju, se spreminjajo tudi definicije in pojmovanje posameznih objektov.

Andrej Guštin

Telo v števil

Kapljice krvi v enem dnevu »pretečejo« kilometer in pol in so precej otovorjene. V kapljici krvi je 250.000.000 rdečih krvničk, 350.000 levkocitov in 16.000.000 trombocitov.



Kri

je tekoče tkivo. Poganja jo srce. Pri odraslem človeku je srce težko okrog 300 gramov in utripne 60- do 100-krat na minuto. Z utripom srce potisne v žile približno 80 mililitrov krvi. Odrasel človek ima v telesu od 4 do 5 litrov krvi. Kri hitro

teče. Krvne celice za en krog po telesu potrebujejo minuto. V eni sekundi v kosteh nastane 2.000.000 rdečih krvničk, ki živijo do 4 mesece. Rdeče krvničke so svojevrstne rekorderke. Ena nosi milijardo molekul kisika.



Žile

Kri teče po krvnih žilah. Skupna dolžina žil je **50.000 kilometrov**. Med **arterijami**, po katerih kri v tkiva prinaša kisik in hrano, je največja **aorta**. Med venami, po katerih kri odnaša osiromašeno kri iz tkiv, pa je največja **vena kava**. Ti žili imata premer do 30 milimetrov in sta pravi debelinki v primerjavi s **kapilarami**, ki imajo povprečen premer 0,008 milimetra.

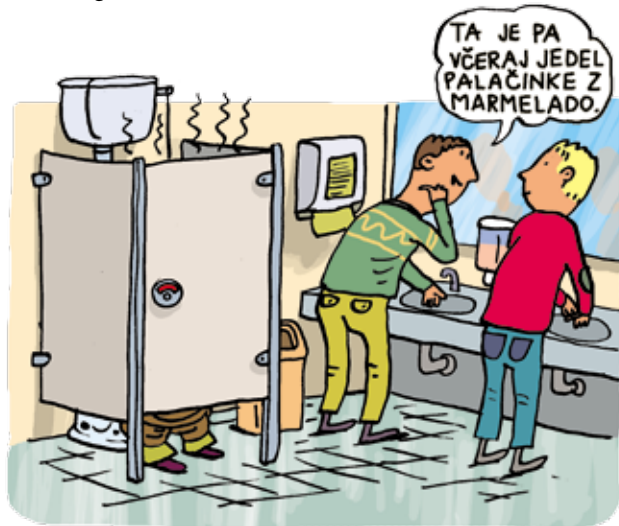
Pljuča

Odrasel človek v mirovanju vdihne približno 16-krat na minuto. Pri vsakem vdihu potegne v pljuča približno pol litra zraka. Z vdihavanjem v telo dobimo kisik, z izdihavanjem pa izločamo ogljikov dioksid. Kisik do celic pride po krvi, ta pa se z njim obogati v pljučih. Kri v pljučih tudi odda ogljikov dioksid, da ga lahko izdihnemo. Ta proces izmenjave kisika in ogljikovega dioksida se dogaja v **pljučnih mešičkih**, ki so kakor grozdne jagode nanizani drug ob drugem in jih je 700 milijonov. Če bi površino pljučnih mešičkov razgrnili po tleh, bi lahko pokrili 70 kvadratnih metrov. Njihova površina je kar 35-krat večja od površine kože. Prekriti so s **kapilarami**. V pljučih je okrog 300.000 kapilar. Če bi jih sestavili v eno žilo, bi bila dolga 2400 km.



Potovanje hrane

Hrano, ki jo zaužijemo, v ustih in požiralniku zadržimo kratek čas, približno 10 sekund. V želodcu ostane okrog 3 ure, nato jo kot gsto želodčno kašo potisnemo v **tanko črevo**, ki v premeru meri samo 2 centimetra in pol. Želodčna kaša se tu premika približno pol centimetra na minuto in porabi 6 ur, da pride do sredine tankega črevesja. Tu hranilne snovi preko črevesne stene prehajajo v kri, kar traja približno 2 uri. Po 8 urah od zaužitja hrana doseže **debelo črevo**, v katerem ostane od 12 do 36 ur po zaužitju in se preoblikuje v blato, ki ga skozi **danko** izločimo od 20 do 44 ur po zaužitju. Pri prebavljanju se sproščajo tudi prebavni vetrovi. Vsakemu človeku se oglasijo povprečno 14-krat na dan.



Prebavila

Poleg kisika telo za rast in obnovo potrebuje tudi hrano. Ko hrano zaužijemo, jo moramo predelati. S prebavljanjem hrane spreminjamo velike molekule v manjše, preproste in topne molekule, ki lahko preidejo v kri. Pri tem nam pomagajo prebavila. **Prebavni trakt** je pri odraslem človeku za 5 centimetrov daljši od svetovnega rekorda v skoku v daljino, ki znaša 8 metrov in 85 centimetrov. Postavil ga je atlet Mike Powell.

Ali veš?

- Ljudje imamo 4 krvne skupine. Imenujemo jih: **A, B, AB** in **0**.
- Pretok krvi pomaga uravnavati telesno temperaturo. Ta je običajno **36** do **37 °C**.
- Debelo črevo je dolgo približno **1,5 metra**, tanko črevo pa od **6** do **7 metrov** in sestavlja dve tretjini dolžine prebavnega trakta.



OTROŠKA IGRIVOST IN ZABAVA NA KONGRESNEM TRGU

Šport je dinamičen, atraktiven in zabaven ter pozitivno vpliva na naše življenje in dosežke na vseh področjih. Zato bo Olimpijski komite Slovenije v sodelovanju z nacionalnimi panožnimi zvezami 17. oktobra na Kongresnem trgu v Ljubljani organiziral **Olimpijski festival**. To je dogodek, ki je namenjen predvsem otrokom in staršem, seveda pa ste dobrodošli vsi, ki bi se želeli srečati in poizkusiti tudi v medijsko manj izpostavljenih športnih panogah.

NA OLIMPIJSKEM FESTIVALU BO VSAK NAŠEL SVOJ IZZIV

Olimpijski festival bo na enem mestu ponujal več kot 25 športnih izzivov, v katerih se boste lahko zabavali vsi, ki si želite spoznati različne športe. Med celotnim dogodkom nas bodo zabavali Čuki, na voljo bodo športne delavnice, pridružil se nam bo tudi Ribič Pepe. Na festivalu bomo ves dan lahko skupaj uživali v spoznavanju športnega duha, fair playa in pridobivali nove izkušnje v različnih športih.

IZZIV S SVOJIM VZORNIKOM

Premagati vrhunskega športnika na izzivu v centru mesta bo gotovo ostal nepozaben spomin. Na Olimpijskem festivalu se bomo družili tudi z znanimi slovenskimi športniki, ki so vzor odločnosti, pokončnosti, vztrajnosti in moči, ne le telesne, temveč tudi psihične. Slovenski športni zvezdniki bodo otrokom približali posamezen šport in jim omogočili, da se v njem tudi preizkusijo.

OTROČANSKO SPOROČILO

ZAČUTI ŠPORTNIKA V SEBI

Želimo, da otroci začutijo in vzljubijo šport, ki naj postane sestavni del njihovega življenja ter naj jih obogati z zadovoljstvom, energijo in srečo.

Dobrodošli v športni družbi 17. oktobra na Kongresnem trgu v Ljubljani!

Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez

OLIMPIJSKI
FESTIVAL S
ŠPORTNIMI ASI

UŽIVAJ
V IGRI



SLOVENIJA
OLIMPIJSKI KOMITE
SLOVENIJE



SLOVENIJA



**OLIMPIJSKI KOMITE
SLOVENIJE**

OLIMPIJSKI FESTIVAL ŠPORTNIKOV AS

SOBOTA,
17. 10. 2015
KONGRESNI
TRG

UŽIVAJ
V IGRI

VEČ INFORMACIJ NA
WWW.OLYMPIC.SI

- ♦ DRUŽENJE Z **VRHUNSKIMI ŠPORTNIKI**
- ♦ **25 ŠPORTOV** NA ENEM MESTU
- ♦ ZABAVNI PROGRAM S **ČUKI** IN **RIBIČEM PEPETOM**
- ♦ UDELEŽENCI PREJMEJO **MEDALJO**
- ♦ AS ZAGOTAVLJA NEZGODNO ZAVAROVANJE ZA VSE UDELEŽENCE
- ♦ PRIJAVI SE NA WWW.OLYMPIC.SI IN Z MALO SREČE PREJMI ZANIMIVE NAGRADE

GLAVNI PARTNER

PARTNERJI







KONJI

veljajo za najbolj priljubljene in elegantne velike sesalce. Na fotografiji sta kobilica in žrebiček pasme arabski konj. Arabci slovijo kot temperamentni, vzdržljivi in ponosni konji. Ta pasma je ena najstarejših, saj obstaja že več kot 4500 let. Ali veš, da se žrebiček postavi na noge že takoj po rojstvu?

Dr. Vetko

Lani decembra sem dobila dva levjegriva kunca, in sicer sta samček in samička (Elly in Miki) in sta imela prve mladičke pri starosti 7 mesecev, druge pa pri 9 mesecih. A prišla je težava ... moj Miki je žalosten, močno mu je začela izpadati dlaka in sem ga preselila na drugi konec hiše, a ne pomaga. Njemu zdaj posvetim še več pozornosti kot mladičkom in Elly, a nič ne pomaga. Kaj bi lahko bil vzrok izpadanja dlak? Če je to, kar mislim, bi kastracija rešila ta problem, vsaj malo? Kaj naj storim, prosim, pomagaj!

Denisa, 12 let

Denisa, kako lepo je imeti kunčjo družinico, kajne? Verjetno res ni najbolj prav, da je samček v isti kletki kot samica z mladički. Na drugo stran hiše pa ga vseeno ne bi bilo treba preseliti. Veš, mislim da kunci niso kaj preveč zamerljivi oziroma ljubosumni, le njihov način življenja je drugačen. Ni prav pogosto, da bi kunčji samček skrbel za svoj naraščaj. Izpadanje dlake je sicer lahko povezano tudi s stresom (kup majcenih kepic, s katerimi ne veš, kaj početi, ti najbrž res postavi življenje malo na glavo, mar ne?), vendar pa bi ti svetovala, da vseeno preveriš, ali je s prehrano tvojega kunca vse, kot mora biti. Morda je izbirčen in je le nekatera semena iz mešanice? Pušča hrano? Si poskusila z dodajanjem vitaminov v vodo za pitje? Ali pa je le tako toplo, da mu izpada dlaka (tudi kunci se namreč vsaj enkrat na leto malo bolj očitno »golijo«)? Vsekakor ni treba, da ga držiš tako stran od njegove samičke, bi pa bilo prav, da ga pregleda veterinar in te pomiri, da ne gre za kakšno bolezen (za otožnost res nima pravega razloga, zato je lahko to prej znak kakšne bolezni), ter ti tudi svetuje, kako lahko izboljšaš prehrano in oskrbo tvojih živalic, da bodo zdrave in zadovoljne, predvsem pa, kako boš preprečila novo naraščanje števila kuncev, če si tega seveda ne želiš.



Dragi dr. Vetko!

Imam dalmatinko. Stara je 9 let. Veliko hodimo na sprehode. Zanima me, zakaj se zmeraj ustavi na ovinku in otrpne in ima napeta ušesa in je čisto pri miru.

Eva

Skoraj prepričana sem, da obstaja razlog za nenavadno vedenje. Pravzaprav boš ti, ko boš malo pomislila, gotovo odkrila, v katerem grmu tiči zajec. Ali se ji je kdaj zgodilo kaj neprijetnega na tem mestu? Se je kdaj prestrašila? Je za ovinkom kaj, česar se boji, ali ji je neprijetno (na primer napadalna sosedova mačka, pes, ki ji ni všeč, kakšen neprijeten zvok, cesta ...)? Karkoli, kar ji povzroča tesnobne občutke? Ali jo je kdaj kaj presenetilo za ovinkom? Včasih je psom neprijetno tudi to, da ne vidijo daleč naprej ... Najprej preveri, ali tam res ni kakšne nevarnosti, na katero bi te psička opozarjala. Če je ni, poskusi s priboljški in nagrajevanjem mirnega vedenja, pohvali vsak umirjen korak, pa bo premagala tudi ta strah.

Dragi dr. Vetko!

Imam psičko pasme cavalier king charles spaniel. Zadnje čase se čudno vede. Noče jesti iz posode, zdaj pa cele dneve spi. Je samo, če ji daš iz roke. Vprašala pa bi tudi, če bi se je dalo odvaditi, da skače na ljudi, saj je nekaterim neprijetno.

Tia, 14

Tia, žal mi nisi napisala, koliko je stara tvoja psička. Tako bi lažje ocenila, ali je »spanje« ves dan res težava. Je psička sicer igriva in živahna? Normalno kaka in lula? Se je še kako drugače spremenila?

To, da noče jesti iz posodice, je lahko znak slabega apetita (in skupaj s spanjem tudi kakšne bolezni). Ko jo hraniš iz roke, ti pač naredi veselje in hrane ne zavrne, sicer pa ji nič kaj preveč ne diši. Lahko pa je tudi tako razvajena in je iz roke, ker pač lahko. Ko ne poje iz posodice, ji ti ponujaš hrano iz roke (kar je njej seveda mnogo bolj všeč in se počuti mnogo bolj pocrklijana) in na to se je kar nekako navadila. Sicer ni hranjenje iz roke prav nič napačno, da ne bo pomote. Ampak le, če kuža za to tudi kaj naredi, se potrudi. Pravzaprav bi lahko kužki ves svoj obrok pojedli tako, iz roke, ob tem, da bi poslušno sedali, hodili poleg, ležali in tako naprej, torej da bi vadili poslušnost. Tudi v naravi bi si morali kužki »zaslužiti« svoj obrok z delom, zato jim tak način hranjenja ni prav nič tuj, pa še neverjetno poslušen je takšen kuža. Svetujem ti, da najprej obiščeš veterinarja, ki bo psičko pregledal in ti povedal, ali je zdrava ali pa gre res za slab apetit, ki je posledica bolezni. Če je zdrava, pa le razmisli, da bi tole hranjenje iz roke obrnila sebi v prid – in bi s hranjenjem iz roke kot nagrajevanjem tvoja psička postala najbolj priden kuža na svetu. Tako boš mimogrede odpravila tudi skakanje na ljudi z nagrajevanjem pravilnega vedenje – torej neskakanja.



Pozdravljeni,
imamo tri mlade nimfe, stare 1 mesec. Ena izmed njih vleče obe nogici in se ne postavi na njih. Ne vemo, kaj je narobe, čeprav je prej normalno hodila.
Hvala.

Zoran



Na vprašanja odgovarja
Maja Stopar, dr. vet. med.

Zoran, moram te takoj napotiti na pregled k veterinarju. Lahko gre za poškodbo, lahko gre za težavo pri leženju jajc, lahko za bolezen ... Vzrokov za oteženo hojo je lahko veliko, brez strokovnjaka pa bo tvoja ptica hitro oslabela in lahko tudi pogine. Zato hitro in pogumno k veterinarju, da ji bo lahko čim prej pomagal ozdraveti.

Imaš vprašanje?

Pošlji ga na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali na **moj.planet@mkz.si**. Če je objavljeno tvoje pismo, nam čim prej pošlji svoj naslov, da ti pošljemo nagrado!

Dr. Vetku lahko zastavite vprašanje tudi na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet.

Več vprašanj in odgovorov dr. Vetka najdeš tudi na spletnih straneh:

www.mladinska.com/mojplanet/drvetko

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

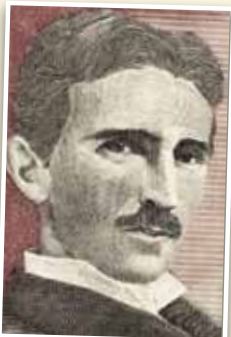
zakaj? kako?

Elektrika potuje po žicah, ki so speljane od elektrarne do vtičnice v zidu. Žice so po navadi vgrajene, tako da se jih ne vidi. A električni signali lahko potujejo tudi po zraku in brez zračnega prostora in celo skozi številne snovi. Lahko gredo skozi les, beton in steklo, ne morejo pa skozi železno ploščo ali skozi bakreno streho. Takim signalom pravimo elektromagnetno valovanje ali kar radijski valovi.



Kako deluje Wi-Fi?

Jaka, 12 let



Elektromagnetno valovanje so odkrili že okrog leta 1860. Z njim se je srečal slovit učenjak **Nikola Tesla**, ki je z radijskimi valovi daljinsko krmilil majhno ladjico. Heinrich Hertz je v Nemčiji opazoval, kako se širijo radijski valovi, a ni točno vedel, za

kaj bi lahko bili dobri. Ko so ga vprašali, je skomignil, da so sicer neuporabni, a zelo zabavni. Šele Guglielmo Marconi v Italiji je zaslutil njihovo vrednost. Številni učenjaki so dodali svoj prispevek in omogočili, da so leta 1894 naredili prvi brezžični telegraf. Tedanji telegrafi so potrebovali tisoče kilometrov dolge žice, ki so tekle prek celine ali pod oceanom. Da bi se znebili teh žic, so znanstveniki poskušali narediti brezžično povezavo, pri kateri bi signale prenašali radijski valovi. Tako bi se lahko pogovarjali tudi z ladjami in letali, do katerih ni mogoče napeljati žic. Še desetletja so se mučili s tem, da so namesto piskov lahko prenašali človeški glas. Na začetku so lahko prenašali samo na razdaljo nekaj metrov, leta 1899 pa že na 200 kilometrov. Leto pozneje je Fessenden v Ameriki prvič prenesel človeške glasove, a le dober kilometer daleč.



Radijski oddajniki

Kmalu so se povsod po svetu pojavili radijski oddajniki, ki so iz studia prek velike antene oddajali signal do poslušalcev. Nekateri so lahko s signalom pokrili ves svet. A tedanji oddajniki so imeli **orjaške antene** pa tudi sprejemnik je bil velik za pol tovornjaka. Šele po drugi svetovni vojni, ko so izumili tranzistor, so stvari postale dovolj majhne, da jih je bilo mogoče nositi s seboj. Okrog leta 1960 so začeli ugotavljati, da lahko prenašajo signal v obe smeri. Če imata dva človeka vsak svoj oddajnik in sprejemnik, lahko oba oddajata in sprejemata glasovne signale. Tako je nastal »**walkie-talkie**«, iz njega pa se je razvil **mobilni telefon**. V njem sta oddajnik in sprejemnik, ki se povežeta s postajo v bližini.



Internet

Ko so se pojavili računalniki in internet, so tak oddajnik in sprejemnik še nekoliko zmanjšali. To so omogočili drobceni čipi, v katerih je množica elektronskih delov. Oddajnik je velik komaj 1 x 1 cm in tako šibek, da lahko oddaja le kakšnih 30 metrov. To pa je ravno dovolj, da se lahko z njim prek usmerjevalnika (ruterja) s pametnim telefonom povežemo na internet ali pa da prenašamo signale iz računalnika na tiskalnik. Potem šopi žic sploh niso več potrebni, saj po zraku letijo šopi radijskih signalov. Oddajnik v tiskalniku se predstavi (ima čisto svojo številko, edino na svetu), in če ga sprejemnik v računalniku prepozna, se lahko pogovarjata.



Po zraku ...

Najpomembnejša stvar pri tem je dogovor, kakšni naj bodo signali, da se bodo vsi računalniki in tiskalniki ter ruterji razumeli med seboj. Takemu dogovoru pravimo standard. Ti standardi so se od začetka do danes spreminjali, dopolnjevali in zamenjevali. Enega so poimenovali WLAN, kar pomeni »**brežžično lokalno omrežje**«. To je brezžično računalniško omrežje, v katerem je glavna naprava usmerjevalnik. Ta oddaja radijski signal, ki ga naprave v okolici lahko sprejemajo in mu odgovarjajo. Lokalno pomeni, da deluje samo v bližnji okolici, v krogu kakšnih 30 do 60 metrov. Omrežje pomeni, da je več naprav povezanih med seboj in si lahko izmenjujejo podatke.



Wi-Fi

V podjetju, kjer so si zadevico izmislili, so standardu dali ime **Wi-Fi**. Za osnovo so vzeli kratico Hi-Fi, ki označuje standard za zvočne naprave, s katerimi predvajamo glasbo. To so zelo kakovostne naprave (gramofon, kasetofon, ojačevalnik in zvočniki), ki ustvarjajo zares dober zvok in ne brenčijo kot utrujena čebela, hreščijo kot zasopel konj ali cvilijo kot maček, če mu stopimo na rep. Če je Hi-Fi nekaj zelo dobrega, bo nekaj dobrega tudi Wi-Fi. Wi-Fi je torej dogovor (standard), ki določa obliko radijskih signalov, ki si jih izmenjujejo elektronske naprave. V njem je točno dogovorjeno, kdaj in kako hitro naj oddajnik oddaja, na katerem kanalu sme oddajati, kako se mora predstaviti in kaj pomenijo posamezni impulzi. Zapisan je v več tisoč strani debeli knjigi, ki pa nam je na srečo ni treba prebrati. Samo pritisnemo na gumb za povezavo, vse drugo pa je že dogovorjeno, določeno in narejeno. Tiptop.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, ILUSTRACIJA: JAKA VUKOTIČ

Ta velika mačka spada med najuspešnejše vrhunske ubijalke. Za svoje preživetje mora napasti in ubiti drugo žival. Tako se prehranjuje in tudi brani največja in najmočnejša zver iz družine velikih mačk.

Bengalski tiger

Ubijalec

Tiger ima popolno opremo za ubijanje! Oborožen je z dolgimi kremplji, smrtonosnimi zobmi in ubijalskimi čeljustmi. Plen navadno usmrti z močnim ugrizom. Z ostrimi in koničastimi čekani zgrabi žival za tilnik ali goltanec. Z močno čeljustjo vleče uplenjeno divje govedo ali jelenjad v goščavo, kjer plen v miru poje. Naenkrat lahko poje do 40 kg mesa!

Spretni lovec

Poleg smrtonosnega orožja ima tiger tudi izjemne lovske spretnosti. Je lovec samotar. Plena nikoli ne preganja! Njegova taktika lova je neslišno in neopazno zalezovanje živali. Bengalskemu tigru to zelo uspeva, saj se njegov progasti kožuh povsem zlije z okolico. Ko se priplazi do žrtve, jo preseneti, skoči nanjo in usmrti z ugrizom.

Nočni vid

Ta popolni ubijalec ima tudi sposobnost nočnega vida. Tigrove oči zaznajo že najmanjšo svetlobo. V očeh ima poseben sloj, ki se zasveti, če ga ponoči osvetlimo. Tako mu ponoči oči močno žarijo. V mraku vidi kar šestkrat bolje kot človek! Pri lovu ponoči si pomaga tudi z zelo občutljivi čutilni brki – srstmi.

Vodna mačka

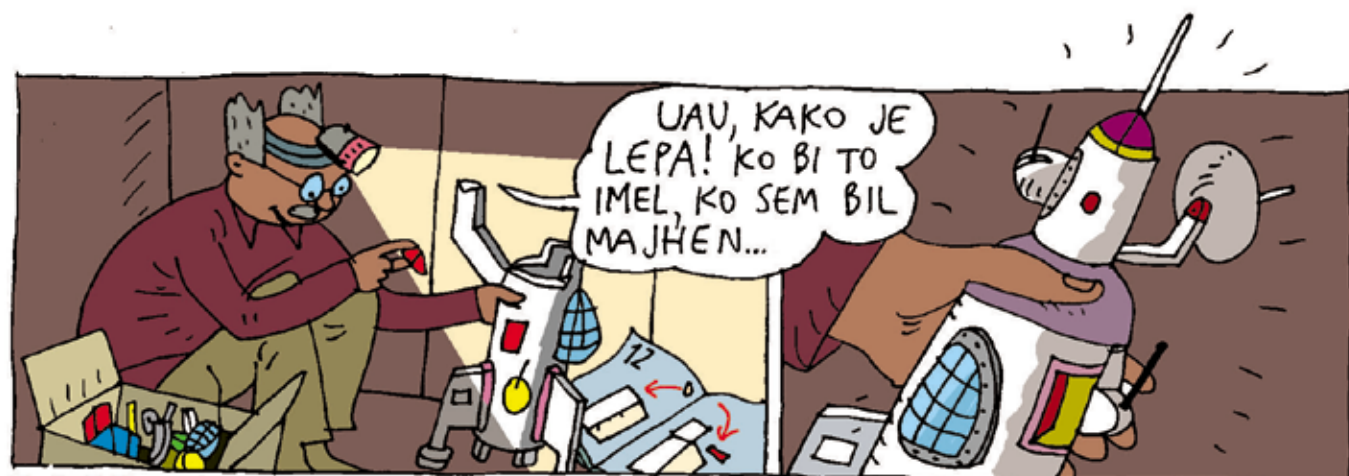
Najnapadalnejša mačka živi na vročih traviščih, v gozdovih, močvirjih in džunglah južne in vzhodne Azije. V nasprotju z večino drugih mačk ima tiger rad vodo in veliko plava ali pa se samo hladi v njej.

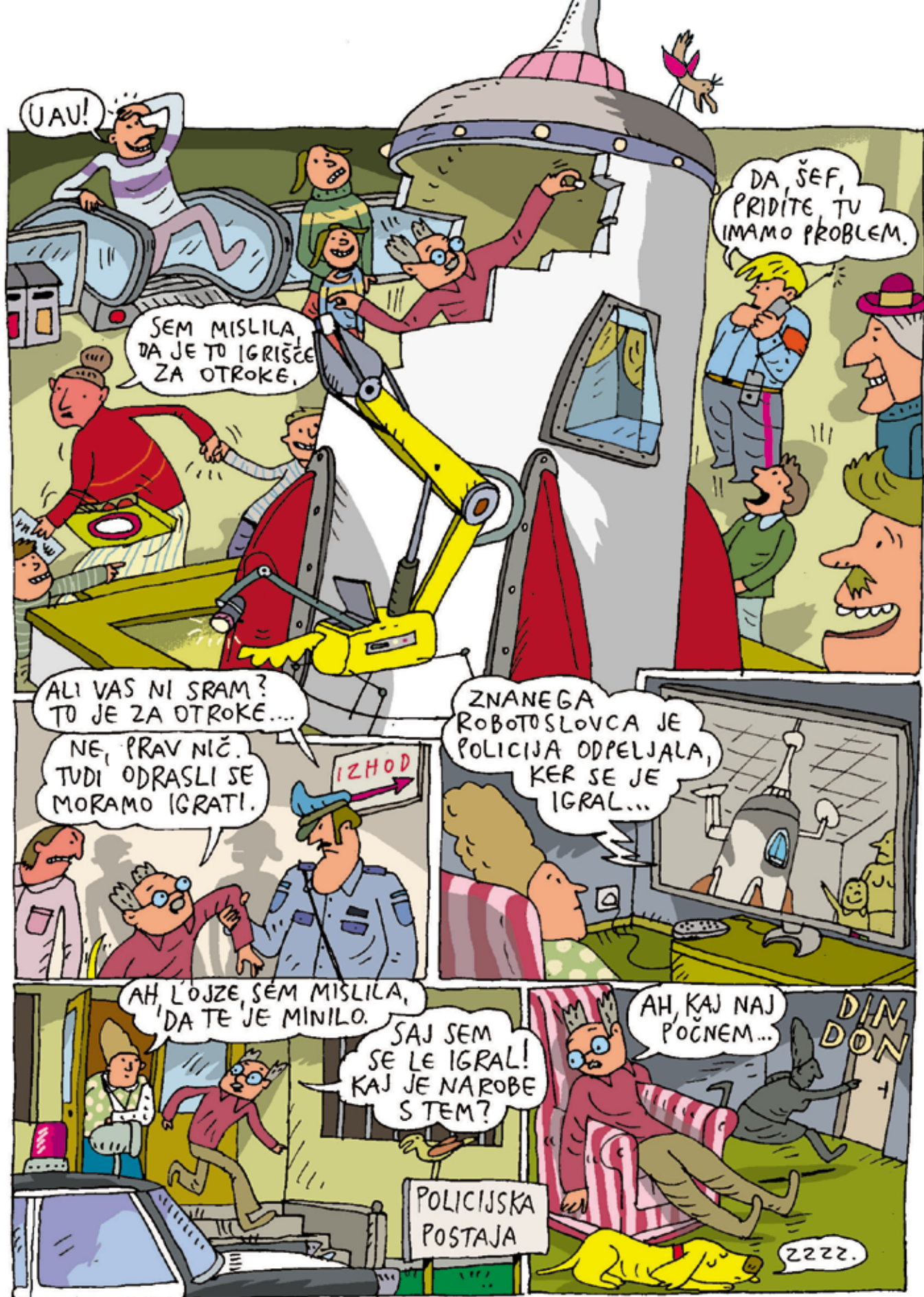
Ogroženost

Bengalski tiger je najštevilčnejši med tigri. Ta izjemna mačka je velika oz. dolga do več kot tri metre. Zaradi njenega čudovitega oranžnega kožuha s črnimi progami jo ogroža predvsem divji lov. Kljub temu da so tigri zavarovani skoraj povsod, jih lovijo tudi zaradi uporabe v kitajskem tradicionalnem zdravilstvu. Med najredkejša mačka spadajo beli tigri, ki jih je mogoče videti skoraj le še v živalskih vrtovih.

LOJZE GRE NA LUNO: RAKETA IZ KOCK 2.del









NAPISALA: NELI KODRIČ FILIPIČ, NARISAL: DAMIJAN STEPANČIČ

Praznujmo!



Praznovanje rojstnega dne se ti morda zdi najbolj samoumevna stvar pod soncem. Pa ni čisto tako! V naših krajih smo ga začeli množično praznovati šele po drugi svetovni vojni, prej je bil glavni osebni praznik god. Ponekod po svetu pa rojstni dan še danes nima posebne veljave, veliko pomembnejši so obredni rituali, ki zaznamujejo otrokov prehod iz otroštva v odraslost. In veš kaj, letos praznujemo tudi mi – Moj planet je upihnil že 10. svečko!

Rojstni dan skozi čas

Stari Egipčani svojih rojstnih dni sicer niso praznovali, so pa praznovali faraonovo obletnico dneva, ko je s kronanjem postal vrhovni bog. Starim Grkom se imamo zahvaliti za svečke, saj so jih nizali na torte, namenjene boginji Artemidi. Stari Rimljani so bili prvi, ki so praznovali tudi rojstne dneve navadnih ljudi. Za cesarjev rojstni dan pa je bilo sploh veselo! Kristjani so rojstne dneve sprva dojemali kot poganski ritual, v 4. stoletju pa so začeli praznovati obletnico Jezusovega rojstva (božič). V evropskem prostoru so za prvi bližnji zamelek »klasične« otroške rojstnodnevne zabave s torto in svečkami poskrbeli Nemci v poznem 18. stoletju (čeprav so že veliko prej na veliko praznovali tudi na Kitajskem). Sprva so si takšno zabavo lahko privoščili le premožni, saj so bile sestavine drage in težko dostopne. Z industrijsko revolucijo pa sta se razvila promet in množična proizvodnja, cenejše so zato postale tudi – torte!





Gremo na »freh«!

Pred rojstnodnevnimi zabavami je bil veliko pomembnejši god. To je osebni praznik na koledarski dan svetnika, po katerem nosimo ime. Ponekod na podeželju še danes poznajo šego, ko gredo sosedge na večer pred godom »ofirat«. Mladi in stari, prijatelji, sorodniki in sosedge pred vrati godovnika pripravijo »freh«. Z žlicami, pokrovkami, lonci, verigami, krožniki – vsem uporabnim in dovolj bučnim iz kuhinjske omare – zganjajo hrup toliko časa, dokler se na vratih ne pojavi slavljenec, jih povabi v hišo in pogosti. Pogostitev je skromna, pomembno je druženje. Darila za god nekoč še zdaleč niso bila takšna, kot jih za rojstni dan dobivamo danes. Otroci so bili veseli suhega sadja in orehov, družina pa si je na ta dan privoščila malo boljše kosilo.

LUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ

Danes otrok, jutri odrasli

V nekaterih delih sveta pa vsakoletna obletnica rojstva ne pomeni veliko. Dosti bolj pomembna je t. i. iniciacija. To je slovesen obred, ki ga izvedejo pri prehodu dečkov in deklic med odrasle. Pogosto je zaznamovan s preizkušanjem poguma, posebnimi rituali in drugimi simbolnimi dejanji, ponazarja pa smrt (otroka) in ponovno rojstvo (odraslega).

Bar micva označuje začetek odraslosti judovskih fantov (pri dekletih se obred imenuje bat micva). Pri trinajstih letih se od njih pričakuje, da prevzamejo odgovornost za svoje moralno življenje. Nekatera ljudstva iz Etiopije z **brazgotinjenjem** označujejo vstop v puberteto ali z njim počastijo dekletovo prvo menstruacijo. V Latinski Ameriki dekleta svoj 15. rojstni dan (prehod v ženskost) zaznamujejo s praznovanjem, imenovanim **quinceañera**. V 17. stoletju so se dekleta iz premožnih evropskih družin na debitantskih plesih predstavljala družbi (mladim moškim). Oznanjala so, da so godna za zakon. Običaj še danes živi v bogatih ameriških in evropskih elitah, iz tega plesa pa se je sčasoma razvil širše poznani **maturantski ples**, ki po svetu zaznamuje konec srednje šole in s tem odraslost. Če so praznovanja pogosto namenjena otrokom in mladim odraslim, pa na Kitajskem svojevrstno slavlje priredijo ob **60. obletnici rojstva**. Takrat človek doseže modrost in zrelost, najpomembnejša jed na praznovanju pa so rezanci, ki simbolizirajo dolgo življenje.



Izraelski fant med obredom bar micva

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, WIKIPEDIA



Brazgotine, ki jih naredijo z rezanjem kože in vtiranjem pepela v rane



Dekle se za praznovanje quinceañera obleče v belo ali pastelno barvo in v spremstvu botrov in družic odide k maši. Po obredu sledi velika zabava.



Debitantke z izbranimi mladeniči

Nika Susman

Ljudje smo si različni. Enim bolj leži matematika, drugim teče jezik kot namazan, tretji so nežne duše in obožujejo glasbo ... Nekateri so morda nadarjeni za več stvari, a gotovo je vsak dober vsaj na enem področju (in če ti pri nekem predmetu v šoli ne gre, še ne pomeni, da pri drugem ne moreš blesteti!). Po navadi nas reči, ki nam ležijo, tudi bolj veselijo in si v skladu s tem izberemo poklic ... In čeprav je to še daleč, vseeno pogledjmo, kaj si po duši!

1. S prijatelji se dogovarjate, katero igro se boste šli. Kaj predlagaš?

- *** Poskuse, ker jih imam najraje! Z vodo, magneti, rastlinami ...
- * Kalodont; ime, mesto, država ... Skratka nekaj, povezano z besedami.
- *** Želim, da tekmuje, kdo lepše zapoje pesem ali nariše tigra.



3. Kateri predmet v šoli ti najbolj leži?

- *** Glasbena in likovna umetnost.
- ** Matematika, naravoslovje.
- * Jeziki, družboslovje.



2. Starši ti predlagajo, da soboto preživite po tvoji izbiri. Kaj si zaželiš?

- *** Rad bi šel na kak koncert ali si ogledal slike, kipe ...
- * Želim videti star grad in si ogledati, kako so živeli nekoč.
- ** Vleče me v gozd ali k vodi, morda na razstavo mineralov.

po duši?

4.

S čim si največkrat krajšaš čas?

- * Berem knjige o starih civilizacijah.
- ** Zalivam rože, skrbim za živali.
- *** Rišem, pišem, izdelujem okraske ...



5.

S starši se odpravite v kraj, kjer še nikdar nisi bil, po možnosti na drugi konec sveta. Kaj najbolj pritegne tvoje oko?

- * Ogledujem si obraze ljudi in opazujem, kako živijo.
- *** Najbolj me zanimajo tamkajšnje slikarije ali glasbila.
- ** Občudujem neznane rastline, kamnine in živali.

Barbara Jarc

Od 5 do 8 zvezdic

DRUŽBOSLOVEC

Najbolj uživaš, ko odkrivaš skrivnosti starih civilizacij, bereš zgodbe ali uriš svojo nadarjenost za jezik. Slovenščina ti ne povzroča težav, tuji jeziki ti gredo hitro v uho. Zanima te, kaj se dogaja z ljudmi, kako se razumejo, o čem razmišljajo ... Po duši si družboslovec. Če boš v skladu s tem izbral poklic, boš morda zgodovinar, jezikoslovec, psiholog ...

Od 9 do 12 zvezdic

NARAVOSLOVEC

V največje veselje ti je, če se sprehajaš po naravi. Rad se ukvarjaš z živalmi in rastline se ob tvoji negi radostno bohotijo. Tudi matematika ti leži, pogled na kri pa te prav nič ne moti. Zanimajo te še kamni in školjke in morebiti celo odkrivanje vesolja. Po duši si naravoslovec! V skladu s tem boš morda postal zdravnik, fizik, kemik, matematik, biolog ...

Od 13 do 15 zvezdic

UMETNIK

Od vsega ti je najljubša umetnost. Lepa slika ali čudovita glasba te prav presuneta. Rad opazuješ, kaj so ustvarili drugi, predvsem pa najraje ustvarjaš sam — pišeš, rišeš, kipariš, fotografiraš, izdeluješ okraske, igraš glasbilo ali skladaš pesmi ... Da le lahko daš duška svoji domišljiji. Pravi umetnik! V skladu s tem boš morda pisatelj, slikar, kipar, glasbenik ...

sive celice

Živalska mreža



10



3



8



9

Živali s fotografij vpiši v mrežo. Pod številko 1 najdeš njihov novi dom. Zagotovili so nam, da je prostoren, prijeten in udoben ...

	1	2				
3					4	*
		*		*		*
5						
		*	7	*		*
6						
		*		*	I	*
8					9	*
		*		*		*
10						*
		*		*		*
	T	R	I	J	A	*

Sestavil: Jože Petelin



2



5



4

MINK ali ...



7



6

Rešitev (dve besedi) pošlji do **31. oktobra 2015** na naslov: **Moj planet, 1536 Ljubljana**. Ne pozabi pripisati svojih podatkov! Izžrebali bomo 2 dobitnika majice Moj planet.

Nagrajenca bosta objavljena na internetni strani www.mladinska.com/mojplanet in v novembrski številki Mojega planeta. Nagrade bomo poslali po pošti. Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.



Nered

sive celice

Dekle in fant iščeta po 7 predmetov. Pomagaj jima!



ILUSTRACIJA: VOOK

Vabimo vas v **Prirodoslovni muzej Slovenije** na ogled interaktivne izobraževalne razstave **SVETLOBA, UJETA V KAMEN**. Razstavo prirejamo ob mednarodnem letu svetlobe in svetlobnih tehnologij. Na ogled bo od **16. oktobra do 15. novembra 2015**.

Razstava pripoveduje o svetlobi, svetu kristalov, mineralov in draguljev.

Spoznali boste, kaj je svetloba, kateri so naravni viri svetlobe in kaj so umetna svetila. Na razstavi boste našli odgovore na vprašanja – zakaj se lomi svetloba, kateri minerali so pomembni kot pigmenti, kaj cenimo pri draguljih, ali so v Sloveniji diamanti ... Razstavo spremlja veliko praktičnih preizkusov in predstavitev. Tako se boste lahko preizkusili v izpiranju zlata; videli, kako se brusijo dragulji in ročno klešejo črke v kamen ... Lahko boste tudi potipali kopijo Zoisovega diamanta. Ta bo namreč po skoraj 100 letih ponovno javno razstavljen. V ultravijolični svetlobi boste videli žareti minerale, kristale, dragulje in fosile v vseh mavričnih barvah. Zagotovo vas bo razveselil tudi unikaten nakit priznanih slovenskih in tujih zlatarjev ter oblikovalcev. In še marsikaj zanimivega vas čaka v našem muzeju.

SVETLOBA, UJETA V KAMEN



Po razstavi organiziramo strokovna vodstva z delovnimi listi.

Najave skupin sprejemamo po telefonu: **01 241 09 62** (Ljerka Trampuž) in po elektronski pošti: ltrapmuz@pms-li.si

Prirodoslovni muzej Slovenije
16.10. - 15.11. 2015



Dom po mačji meri



Četudi je sita, lovi

Pri nekaterih mačkah je bolj, pri drugih pa manj izražen. A vendar je prisoten: lovski nagon. Poleg tega je mačka zelo inteligentno bitje in prav je, da živi v okolju, v katerem ima dovolj miselnih izzivov. Kako ji lahko pri tem pomagamo?

Ni truda, ni hrane

Najbolje je, da mački damo možnost, da hrano poišče sama oz. si jo izbori. Prva možnost je nekoliko bolj zapletena, pa vendar: izbereš sobo, v kateri mački na različna mesta skrivaš del obroka, tj. briketov. Medtem ko skrivaš hrano, mačke ne sme biti v prostoru. Ko opraviš, mačko spustiš v sobo, ji ponudiš nekaj briketov in jo vodiš do prvega mesta, kjer je skrit del obroka. Za začetek je dobro, da mačko vodiš do vseh mest, kjer jo čakajo briketi. Pri tem lahko uporabiš tudi igračo na vrvi, s katero drsiš po tleh ali jo dviguješ na višja mesta, kjer mačko čaka hrana. Ko bo mačka usvojila igro iskanja hrane, ne bo več potrebovala tvoje pomoči.



Na voljo imaš še eno, preprostejšo možnost: kupiš posebne posode za hrano, ki so oblikovane tako, da mačko spodbujajo, da si hrano izbrska sama. Večinoma so narejene za suho hrano, tj. brikete in vse vrste suhih priboljškov. Mačka si hrano iz posode dobi tako, da jo obrača ali pritiska na posamezne dele posode. Nekatere posode so narejene v obliki krogle z luknjicami, skozi katere med kotaljenjem padajo briketi. Pri tem velja, da bo mačka kroglo in s tem brikete kotalila po vsej sobi ali stanovanju. Sterilno čistih tal torej v tem primeru ni pričakovati.

Podobno posodico oziroma igračo lahko narediš tudi sam. Tulec od toaletnega papirja razreži na šest enakih kolobarjev in jih zloži enega v drugega. V nastalo kartonasto kroglo vstavi mačji priboljšek, igračo zakotali po prostoru in opazuj, kakšen izziv in veselje prinese tvoji mački.



Igra, igra, igra

Kljub svoji samostojni in samosvoji naravi mačka potrebuje sodelovanje, druženje in povezovanje. Za igro z mačko si ni treba vzeti treh ur dnevno. Dovolj je že, če si po šoli in v večernem času vzameš 15 minut za igro s tvojo mačjo prijateljico. Igrače s priboljški, zanimivosti na vrvcu – vse naj vama pride prav. Ko se želita umiriti, pa je najbolje, da vzameš krtačo in svojo ljubljenko pocrklaš z nežnim česanjem od glave do repa.



Oboževalka zgodb

Odlično je, da mačji opazovalki in nadzornici v hiši oziroma v prostorih, kjer se giblje, omogočimo plezanje po praskalnih drevesih, sprehode po policah, koticke za opazovanje in počitek na različnih višinah in dovolj prostora za počitek in spremljanje zunanjega življenja ob oknu. Najbolj bo uživala, če bo lahko dogajanje v stanovanju opazovala z višine, zato so stenske police nepogrešljive. Ko se v dnevnem prostoru zbere vsa družina ali celo obiski, bo mačka gotovo navdušeno opazovala dogajanje z najvišjih mest, četudi se pride prej radovedno podrgnit ob vsakega člana.



Ni ga čez mačjak

Mnogi svojo mačko v mladosti navadijo na sprehode s povodcem. Če živiš v hiši, pa ji lahko privoščiš nekaj nepredstavljivo boljšega: mačjak. Zanj uporabiš manjši del dvorišča, do katerega mačka dostopa skozi okno ali namensko odprtino. Mačjak mora biti pokrit in skrbno zamrežen z vseh strani. V njem namestiš plezalne površine iz naravnega okolja, na primer večje veje, po katerih lahko mačka pleza in si brusi kremplje. V mačjaku se lahko mačka ukvarja z vsemi oblikami življenja, ki so prisotne v naravi (žuželke, rastline ipd.), in aktivira vse svoje čute.



FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, PETRA MOHAR

»Za vedno si odgovoren za tisto, kar si udomačil,« pravi Mali princ.

Vsem mačkam tega sveta želimo svobodno, varno in radostno življenje. Hvala, ker nam pomagaš pri tem!

Nuša Ema Miklavc
Društvo za zaščito živali Ljubljana
www.dzzz.si

Goran Šafarek in Maja Berden Zrimec

ŽIVALI SLOVENIJE



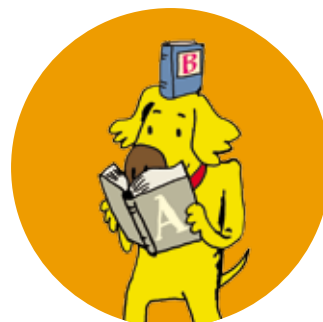
Slovenija je ena redkih držav, kjer srečamo rjavega medveda, volka in risa ... Čudovita knjiga velikega formata za vso družino vam predstavlja neizmerno bogastvo slovenskega živalskega sveta. V njej je predstavljenih več kot **800 živali** iz različnih življenjskih okolij z več kot **400** vrhunskimi **fotografijami** in privlačno napisanimi besedili, ki prinašajo veliko zanimivosti in novih dejstev o živalih, ki živijo v Sloveniji, v naši bližnji in neposredni okolici. V knjigi boste našli tudi redke, ogrožene in endemske vrste. Več kot 300 strani.

Isabelle Fougere

POVEJ MI, ZAKAJ



To je knjiga za radovedne in zvedave otroke ter starše, ki vedo, kako pomembno je, da že najmlajši dobijo primerne odgovore na svoja vprašanja. Idealno za mlajšega bratca ali sestro. V tem lepo oblikovanem priročniku **za otroke** boste našli preproste **odgovore na več kot 180 vprašanj**, ki jih zastavljajo otroci in na katera odrasli včasih ne znamo odgovoriti. Področja, ki jih pokrivajo vprašanja iz knjige: **zgodovina, narava, telo, živali, vsakdanjik, veselje**.



Katja Galle Toplak

ZDRAVILNE RASTLINE NA SLOVENSKEM



Za vsako bolezen raste rožica, pravijo. V tej knjigi spoznaš zdravilne rastline, ki uspevajo pri nas, njihove učinke, natančne napotke za nabiranje, sušenje in izdelavo pripravkov. Tudi če doslej zdravilnih rastlin nisi nabiral, jih boš s pomočjo natančnih informacij in napotkov iz knjige hitro prepoznal. Točno boš vedel, kako in katere dele nabrati, kako jih posušiti in kako izdelati pripravke. Knjiga je primerna za vso družino.

INFORMACIJE IN NAROČANJE:
080 12 05 ali **www.emka.si**

**KUPON ZA SODELOVANJE PRI NAGRADNIH IGRAH, PISMIH BRALCEV,
DR. VETKU IN NAGRADNIH NATEČAJIH V REVJI MOJ PLANET**

Kupon izrežite po oznaki in nalepite na dopisnico. Pošljite jo na naslov **Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, Ljubljana, revija MOJ PLANET.**

Podpisani _____
(ime in priimek)

(naslov in pošta)

se strinjam, da moj otrok _____
(ime, priimek in starost otroka)

sodeluje v natečajih, pri nagradnih nalogah, nagradnih vprašanjih za dr. Vetka, pismih bralcev in drugih nagradnih natečajih, razpisanih v tej reviji, ter da se v reviji objavijo otrokov izdelek in njegovo ime in starost.

Datum _____ Podpis _____

S podpisom dovolite, da Mladinska knjiga Založba, d. d., za izvedbo nagradnega natečaja (in/ali nagradnih iger) in objavo podatkov o nagrajencih vodi, vzdržuje in upravlja evidenco z vašimi osebnimi podatki in podatki vašega otroka za časovno obdobje 5 let, s podatki o preostalih udeležencih v zgoraj navedenih nagradnih igrah ali natečajih pa do njihovega izteka. Sodelujočim v natečaju in pri nagradnih nalogah je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

Nagrajenci

**NAGRAJENCI IZ
SEPTEMBRSKE
ŠTEVILKE MOJ PLANET**

Živalska križanka

Rešitev: Olga, danes
gremo v živalski vrt!
Majico Moj planet
prejmejo **Klara
Kocmur** iz Višnje
Gore, Žan Godec
s Ptujске Gore in **Elvina
Gašperlin** iz Preddvora.



Nagrade bomo poslali
po pošti.

Iskrene čestitke!



**UŽIVAJMO VEČ
ZELENJAVE
VSAK DAN!**

OGLASNO SPOROČILO



G.I.Z.
Slovenska zelenjava



PROGRAM, FINANCIRAN S
PRISPEVKOM EVROPSKE
UNIJE IN REPUBLIKE
SLOVENIJE



Moj ljubljeneček

Moj planet je za svoj 10. rojstni dan v poletni in septembrski številki objavil natečaj za naj fotografijo s temo moj ljubljeneček. Mladi bralci ste uredništvo zasuli z odličnimi fotografijami in komisiji povzročili veliko dela, saj je do 25. septembra 2015 prispelo kar 172 fotografij skoraj stotih mladih avtorjev.

Tričlanska komisija je imela zelo težko delo in se ni mogla odločiti samo za eno, dve ali tri fotografije, ampak je izbrala kar **10 fotografij**, ki so objavljene na posterju Moj planet.



Fotografijo oslička in kužka je naredila 9-letna **Rebeka Cerjak** iz Šmartnega pri Litiji.



Muca, ki pije vodo v bazenu, je navdihnila 14-letno **Tašo Križnar** iz Škofje Loke.



Avtor izjemnega želvjega portreta je 9-letni **Ažbe Balen** iz Medvod.



Prelepega pasjega mladiča je fotografirala 11-letna **Gaja Bajželj** iz Ljubljane.



Dihurček Rudy pa je ljubljeneček 12-letnega **Urbana Bega** iz Domžal.



Trije kunci so ljubljenečki 10-letne **Ivone Mes** iz Sv. Jurija ob Ščavnici.

Vsem avtorjem, ki ste nam poslali svoje fotografije, se toplo zahvaljujemo za sodelovanje z željo, da nadaljujete in še fotografirate svoje živali. Avtorjem izbranih fotografij pa iskreno čestitamo za uspeh, prav tako njihovim mentorjem in staršem, ki ste jih spodbujali pri njihovem delu.

Enkratnega ježa v travi je ujela 13-letna **Mojca Jeram**.



Muco na tramu pred shrambo za koruzo je fotografirala 14-letna **Zala Čečko**.



Barvitega pava je upodobil 14-letni **Aljaž Megušar** iz Selc.

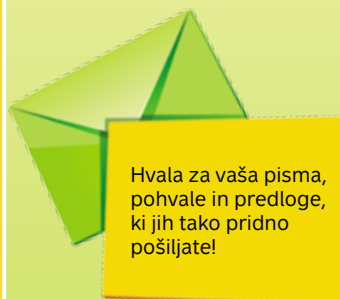


Fotografijo hrčka nam je poslala 9-letna **Zoja Bilban Kožuh** iz Ljubljane.

Vabilo

Bralce in avtorje izbranih fotografij pristrčno vabimo na **podelitev nagrad** v **Galerijo Sončnica** v pritličju Založbe Mladinska knjiga na **Slovenski cesti 29**, ki bo **18. novembra 2015 ob 18. uri**.

vaša pošta



Hvala za vaša pisma, pohvale in predloge, ki jih tako pridno pošiljate!

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa objavljamo še več vaših pisem.

V reviji objavljena pisma, fotografije in druge prispevke bomo nagradili. Pošljite jih na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali **moj.planet@mkz.si**. Ne pozabite pripisati svojih podatkov. Če boste poslali svojo fotografijo, ne pozabite priložiti dovoljenja staršev ali drugih skrbnikov, da se strinjajo z objavo fotografije. **Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.**

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa lahko tudi **pišete dr. Vetku**, zastavite vprašanje, sporočite svoje mnenje ter glasujete za poster.

Uredništvo Mojega planeta

Prihodnji mesec v Mojem planetu



Eko zgodba



Je lisica res zvita?



Opazujte nebo

Naslednja številka izide
15. novembra.

Moj kviz

So trditve pravilne?
Kaj praviš?



Kviz po oktobrski številki

1.

Jež je ponočnjak in najraje je
žuželke, polže pa tudi plodove.

DRŽI

NE DRŽI

2.

Rekorderka med bučami je
tehtala dobre tri tone.

DRŽI

NE DRŽI

3.

Veverica podobno kot polh
prespi vso zimo.

DRŽI

NE DRŽI

4.

Športne copate reciklirajo; iz njih
izdelujejo tekaške steze in talne
obloge za igrišče.

DRŽI

NE DRŽI

5.

Arabec je drugo ime za pasmo
konj, ki razumejo samo arabske
ukaze.

DRŽI

NE DRŽI

6.

Pluton je največji planet
v našem Osončju.

DRŽI

NE DRŽI

7.

Moj planet letos praznuje
10. rojstni dan.

DRŽI

NE DRŽI

8.

Naravoslovna Kresnička spod-
bujajo šolarje, da delajo poskuse,
razmišljajo in tekmujejo.

DRŽI

NE DRŽI

9.

Za mačke je povsem
nepomembno, kako je urejen
njihov dom.

DRŽI

NE DRŽI

10.

Junak iz stripa se imenuje Lojze,
njegov pes pa Korenček.

DRŽI

NE DRŽI

Si znal odgovoriti na vsa vprašanja? Če nisi, polistaj po reviji Moj planet, ki jo
imaš v rokah, in kmalu ne bo nobenega dvoma več.

Moj planet, mesečnik, oktober 2015, leto 11 • Na leto izide 12 števil. • Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, 1000 Ljubljana • Predsednik uprave MKZ: Peter Tomšič • Glavni urednik področja Založništvo: Bojan Švigelj • Odgovorna urednica: Maja Bajželj • Likovno-tehnično urejanje: Mojca Orehek • Lektorica: Vera Jakopič • Naslov uredništva: Moj planet, 1536 Ljubljana, tel.: 01 241 32 20, faks: 01 425 28 36 • Tiskana naklada: 7.000 • Tisk: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica • Cena številke za naročnike v šoli je 3,99 €, za individualne naročnike 4,30 €, v prosti prodaji 4,99 €. Naročnina se poravnava v treh obrokih. Naročnina za tujino se poravnava vnaprej in znaša 99,60 €. • DDV in poštnina sta vračunana v ceno. • Naročnina velja do preklica, odpovedi sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. • Za nepravčasno poravnane obveznosti zaračunavamo zakonsko določene zamudne obresti. • Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. • Naročanje revij: Mladinska knjiga Založba, d. d., Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, tel.: 080 11 08, od 7. do 18. ure. • Vodja sektorja Prodaja in promocija izobraževalnih vsebin: Monika Jagodič Gobec, monika.jagodic@mkz.si • Vodja službe Marketing in oglasno trženje: Martina Dolgan • Oseba, odgovorna za oglaševalske vsebine: Martina Dolgan, vodja službe Marketing in oglasno trženje. • www.mladinska.com/oglasniprostor • Oglasno trženje: Anja Klemenčič, anja.klemencic@mkz.si, T: 01 241 37 06 • ISSN 1854-2883 • V reviji Moj planet objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakor koli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva. • Nenaročenih rokopisov, risb in fotografij ne vračamo. • Elektronska pošta: moj.planet@mkz.si • Spletne strani: www.mladinska.com/mojplanet • V uredništvu skrbimo za skladnost oglašnih sporočil z Zakonom o medijih. Na izbor oglaševanih izdelkov in na oblike oglaševanja ter na oglasne priloge nimamo vpliva. Izid publikacije je finančno podprla agencija ARRS iz sredstev državnega proračuna iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij.

Ribič Pepe



OGLASNO SPOROČILO

Ribič Pepe se je lotil težkega dela: raziskovanja. S Kakadudujem pluje po morjih, s čudežnim teleporterjem pa lahko gre kamorkoli; v preteklost, notranjost Zemlje, po žilah v telo, na Mars, v prihodnost ... Za tako zahtevne podvige potrebuje pogumne pomočnike. Pri tem mu pomagajo mali detektivi, ki imajo obilo raziskovalnega duha. Imenujejo se Čačka, Vohljačka, Hitribum in Vseznalka. Zanje nobena detektivska akcija ni prezahtevna. Z varne razdalje jih spremlja Kakadudu, ki v komandnem stolpu spremlja dogodke in nevarnosti, ki prežijo na njih.

Kadar ne bodo potovali s teleporterjem, bodo detektivi s Pepetom ustvarjali zanimive reči, za zabavo pa tudi zaplesali.



Spremljajte jih vsako soboto ob 8.30 na TV SLO 1.

Vse vsebine, plesne korake in ustvarjalne postopke pa najdete tudi na otroškem portalu v Pepetovem zavihku.



RADIO
TELEVIZIJA
SLOVENIJA



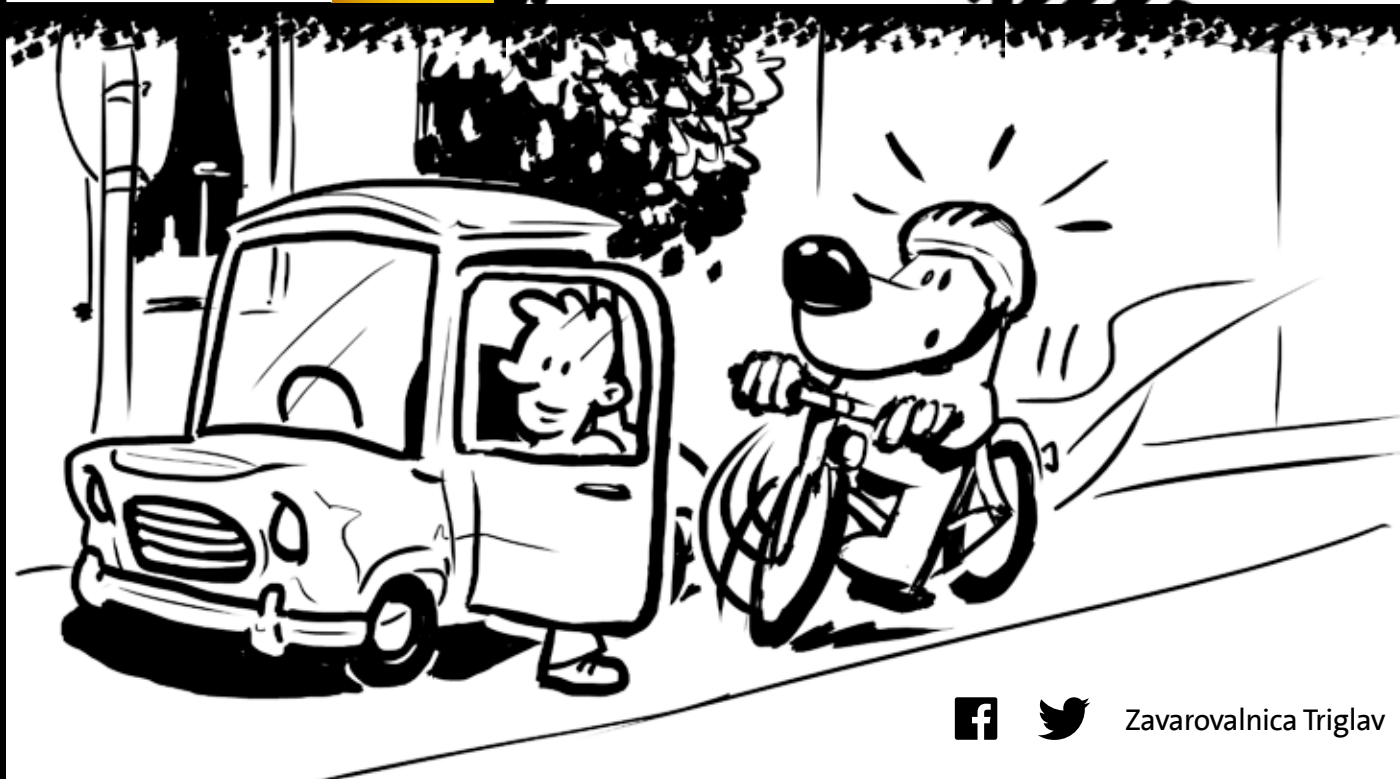
Pazi na nenadno odpiranje vrat, ko pelješ mimo vozil.

Nezgodno
zavarovanje
otrok za šolsko
leto 2015/2016



Izkoristite ugodnosti:

- Nezgoda komplet
- 20 % popusta za veliko družino
- 10 % popusta na sklenitev prek spleta



Zavarovalnica Triglav

Ugodnosti lahko izkoristite v času trajanja akcijske prodaje nezgodnih zavarovanj otrok in mladine, ki poteka od 17. 8. do 31. 10. 2015 na prodajnih mestih Zavarovalnice Triglav, d.d. in preko spletne strani triglav.si. 20 % popust za veliko družino se prizna ob hkratni sklenitvi 3 ali več akcijskih nezgodnih zavarovanj otrok in mladine preko interneta, pri zavarovalnem zastopniku oz. na naših prodajnih mestih. Več na triglav.si.

OGLASNO SPOROČILO



Vse bo v redu.

triglav

www.triglav.si